

6. Мотивы учебной деятельности студентов : учеб. пособ. / А. К. Дусавицкий. – Харьков : ХГУ, 1987. – 55 с.
7. Психология. Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
8. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 705 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Узнадзе Д. И. Экспериментальные основы психологии установки / Д. И. Узнадзе. – Тбилиси : Изд-во акад. наук Груз. ССР, 1961. – 210 с.
10. Методологические проблемы социальной психологии. – М., «Наука», 1975. – 295 с.

РЕЗЮМЕ

Н. В. Саенко. Установочно-целевой компонент культурологической подготовки студентов технических вузов.

В статье рассмотрены мотивационные механизмы, направляющие культурологическую подготовку студентов технических вузов, раскрыта сущность установки. Определены цели культурологической подготовки.

Ключевые слова: *технический вуз, культурологическая подготовка, установка, цель.*

SUMMARY

N. Sayenko. Interposition and objective component of the technical university students' culturological training.

In the article motivation mechanisms that determine the direction of the technical university students' culturological training are considered, essence of interposition is revealed. The objectives of the culturological training are determined.

Key words: *technical university, culturological training, interposition, objective.*

УДК 378.147

Н. В. Шевчук

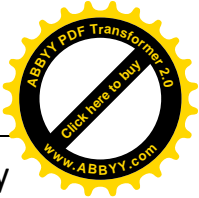
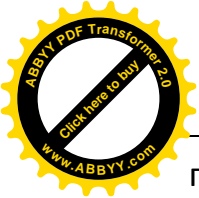
Львівська філія Європейського університету

ЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті окреслено нові вимоги до освітнього процесу в контексті сучасних соціокультурних запитів суспільства, де комп'ютер стає повноправним знаряддям праці і для викладача, і для студента. Указано, що для цього виникає необхідність створення цілої системи інформаційної підтримки багатьох етапів навчальної діяльності, щоб забезпечити свідоме засвоєння знань і формування відповідних умінь і навичок.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології, самостійна робота студентів, інформаційна культура, методологічний інструментарій, інновації в освіті, інформатизація навчального процесу.*

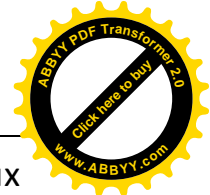
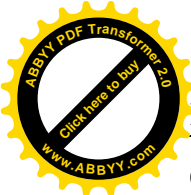
Постановка проблеми. Самостійність у використанні світового інформаційного потенціалу є визначальним чинником інтеграції вітчизняної та європейської вищої освіти. Студент повинен навчитися володіти прийомами самостійного пошуку, збору, опрацювання, аналізу та синтезу інформації, здобути знання, вміння і навички інформаційного самозабезпечення з навчальної і науково-дослідної діяльності. Обсяг наукових знань у будь-якій сфері діяльності, особливо в технічній, майже

повністю оновлюється впродовж 5–6 років. Зважаючи на це, в навчальному процесі вищого навчального закладу має передбачатися багатоаспектна самостійна робота студентів, оскільки саме у студентські роки найактивніше формується потреба самостійно оновлювати свої знання, доповнюючи відомості, одержані на лекціях та лабораторно-практичних заняттях.

Аналіз актуальних досліджень. Необхідність в організації самостійної роботи обумовлена високими вимогами до рівня загальнокультурної і спеціальної підготовки випускників ВНЗ, зміною загальноосвітніх парадигм, підготовкою майбутніх фахівців до професійного, компетентного входження у ринок праці, з міцно сформованими потребами в постійній професійній самоосвіті та саморозвитку. Роль викладача в організації самостійної навчальної діяльності студентів розглядають Л. Зоріна, Л. Кондрашова, М. Корець, М. Скаткін, В. Сластьонін та ін.; самостійна робота визначається як один з ефективних методів пізнавальної діяльності у працях А. Алексюка, Б. Єсипова, П. Підкасистого та ін.; самостійну роботу як форму організації навчання досліджують Ю. Бабанський, М. Дяченко, Л. Кандибович, І. Лернер, В. Сиротюк та ін. На думку дослідників Т. Баркова, М. Бобкова, Н. Дідусь, А. Остапенко, О. Рогової, невміння студентів навчатися пов'язано насамперед з відсутністю у них інструментарію для успішного подолання труднощів у самостійному засвоєнні наукових знань, що вимагає постійної мобілізації волі й уваги, максимальної віддачі інтелектуальних сил. У цих умовах першочергового значення набуває проблема організації й технізації самостійної роботи у ВНЗ.

На думку М. Айзенберга, Г. Воробйова, І. Геллера, Н. Гендіної, М. Жалдака, Л. Макаренка, Н. Морзе, Є. Полат, Л. Савенкової, С. Яшанова та інших, досягнення сформованості у студентів самостійності багато в чому залежить від рівня їх інформаційної культури, а саме від уміння самостійно здобувати, опрацьовувати і використовувати інформацію у процесі освітньої й наукової діяльності. Навчальний час, відведений на СРС, регламентується навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного на вивчення конкретної дисципліни. Новою парадигмою освіти визначається якісно новий етап удосконалення самостійної роботи студентів у навчально-виховному процесі, якій присвячена велика кількість наукових праць, де розкриваються різні аспекти даної проблеми: сутність самостійної роботи та її значення; види робіт та методика їх організації;

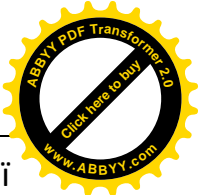
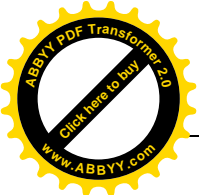

ефективність самостійної роботи та ін. Значний внесок у дослідження цих проблем зробили А. Алексюк, В. Бондар, Б. Єсіпов, В. Козаков, О. Мороз, П. Підкасистий, М. Солдатенко. Сутність самостійної роботи розглядається як метод навчання, як форма організації пізнавальної діяльності, як засіб залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності і, нарешті, як вид навчальної діяльності студентів. Неоднозначність у визначенні сутності, завдань, методів, форм і засобів організації самостійної роботи не тільки несприятливо позначається на теоретичному аспекті дослідження проблеми, а й негативно впливає на практику навчального процесу.

Сучасні підходи до СРС як до провідної, а у найближчому майбутньому й основної форми навчання, в умовах інформаційного суспільства вимагають розробки нового змісту, принципів, методів, форм і засобів реалізації процесу організації самостійної роботи студентів.

Одним з основних шляхів удосконалення змісту освіти є широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Різноманітні аспекти впровадження ІКТ у навчальний процес привертали увагу багатьох дослідників. Дидактико-педагогічні та методичні проблеми інформатизації навчального процесу вивчали В. Беспалько, В. Болтянський, М. Жалдак, В. Монахов, Ю. Рамський, В. Розумовський, О. Співаковський та ін. У працях В. Зінченка, Ю. Машбиця, Н. Тализіної та ін. досліджувалися психолого-педагогічні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Вони з'ясували, що інформаційно-комунікаційні технології, підвищуючи активність пізнавальної діяльності студента, приводять до перебудови навчального процесу у напрямку самостійних форм навчання зі скороченням кількості лекцій і семінарів. А у дослідженнях О. Пехоти, Є. Полат, І. Прокопенка, Г. Селевка доведено, що використання ІКТ вносить суттєві зміни в організацію самостійної роботи студентів, місце якої у навчальному процесі значною мірою зумовлюється технологією, що використовується для навчання, типом навчальної системи і шляхами її застосування, а також тим, які навчальні функції покладаються на комп'ютер у конкретній навчальній ситуації.

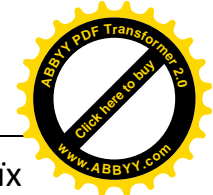
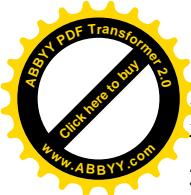
Мета статті – теоретично обґрунтувати нові підходи як вимоги часу до організації й активації навчального процесу, пов'язаних з організацією самостійної роботи студентів (СРС), активним упровадженням ідей комп'ютерного навчання у навчальний процес, систематичного застосування під час самостійної роботи засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Проблема організації самостійної роботи студентів постає реальним практичним завданням, яке потребує вирішення, а необхідність розробки комплексу завдань, спрямованих на підвищення ефективності цього процесу, вимагає перебудови організації навчально-виховного процесу, орієнтованого на досягнення цієї мети засобами інформаційно-комунікаційних технологій. До того ж, в умовах традиційної організації навчання більшість студентів на низькому рівні володіють уміннями працювати самостійно: їх рівень характеризується як низький у 31,5%, середній – у 48,4%, високий – у 19,1% студентів [2, 75]. Установлено, що в реальних умовах досить часто застосовуються такі методи і прийоми самостійної роботи, які призводять до зниження мотивації до самостійної навчальної діяльності, гальмуючи розвиток у студента вміння самостійно виконувати навчальні дії, зменшуючи можливість самостійного переходу від постановки навчального завдання до адекватної навчальної дії, від навчальної дії до відповідного їй самоконтролю і самооцінки [1, 248].

Застосування підходів, спрямованих на часткове вирішення певних методичних та змістових складових у межах діючих схем, традиційних технологій, методів і форм навчання не дає можливості повною мірою забезпечити підвищення ефективності процесу організації самостійної роботи студентів. Вирішення цього завдання можливе через використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій як одного з важливих інструментів методологічної, змістової й організаційної перебудови системи освіти. Адже саме вони мають необмежені можливості для інновацій, що сприяє їх застосуванню у процесі організації самостійної роботи студентів. Зміст СРС із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій полягає у розробці комп'ютерно, професійно та особистісно орієнтованих дидактичних матеріалів.

З використанням ІКТ у самостійній роботі студентів відбувається збільшення кількості та методів подання навчальних завдань, призначених для самостійного опрацювання. Так, з'явилась можливість використання студентами у самостійній роботі спеціальних завдань на планування та контроль самостійної навчальної діяльності, в яких прямим продуктом виступає формування вміння визначати стратегію розв'язання, планувати процес виконання діяльності, контролювати його, знаходити і виправляти помилки. При цьому винятково важливою виявилась можливість використання у процесі самостійної роботи

завдань на рефлексію діяльності, прикладом якої є опис стратегії своїх міркувань після того, як завдання було виконано.

Операційно-діяльнісний (технологічний) компонент безпосередньо відображає процесуальну сутність самотійної діяльності студентів та реалізується через використання різноманітних видів інформаційно-комунікаційних технологій. До них належать: автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи, гіпермедійні, мультимедійні, телекомунікаційні та мережеві технології. Принциповим стало й те, що використання засобів ІКТ потребує і нових форм організації навчального процесу, за яких студенти, самотійно виконуючи завдання, здобувають знання, забезпечуючи тим самим самотійність своєї навчальної діяльності.

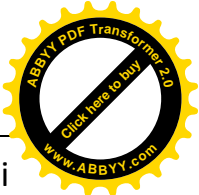
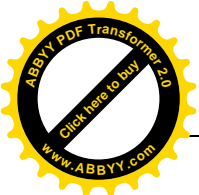
Контроль, оцінювання та корекція припускає одночасне здійснення контролю за перебігом вирішення поставлених завдань навчання з боку викладача і самоконтролю за правильністю виконання навчальних операцій самими студентами, оцінювання педагогами та самооцінювання студентами результатів навчання. В умовах застосування ІКТ з метою контролю використовується система тестових завдань, а сам контроль поступово переходить у самоконтроль.

Аналіз багатофункціональності комп'ютера, досвіду використання комп'ютерних програм дозволив визначити основні функції використання ІКТ в організації самотійної роботи студентів: стимулюючу, інформативну, організаційну, тренувально-навчальну, контрольню-коригуючу [2, 74].

У результаті дослідницької роботи встановлено, що використання мережевих технологій і телекомунікацій надає доступ студентам до значного обсягу інформаційних ресурсів. Розгалужені пошукові можливості мережевих систем дають змогу оперативно знаходити потрібну інформацію, допомагають перейти від звичайного отримання інформації до активної участі студента в її пошуку. Ця обставина дала можливість змінити саму концепцію інформаційного забезпечення та дозволила здійснити принципово новий підхід до організації СРС [4, 6].

Необхідною передумовою процесу використання мультимедійних технологій є залучення всіх видів аналізаторів до процесу сприймання запропонованого матеріалу, що розширює можливості подання матеріалу, дозволяє підвищити наочність навчання, забезпечує свідоме засвоєння знань, формування вмінь і навичок.

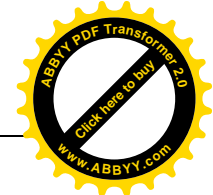
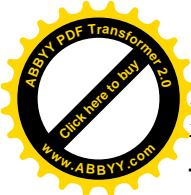
Гіпертекстові технології, поєднуючи завдання на розуміння і предметні завдання, моделюють способи роздумів через зіставлення різних позицій. Ця обставина спонукає студентів до самостійного розв'язання задач та оцінки запропонованих рішень, стимулює розумову діяльність, пізнавальний інтерес до навчального процесу, що дає можливість зробити висновок про вплив використання гіпертекстових технологій на вдосконалення самостійної роботи студентів [3, 13].

Студенти, навчаючись протягом року за експериментальною системою і технологією, тяжіють у процесі навчання до відносно широкого обрання інформаційних джерел, віддаючи перевагу електронним підручникам, мультимедійним технологіям з використанням інформаційно-комунікаційних мереж. Це забезпечує формування цілісного сприймання і розуміння процесів та явищ на основі широкого залучення банків даних, вільного доступу до інформаційних джерел, обробки великих обсягів інформації [6]; дозволяє самостійно досягати навчальних цілей шляхом візуалізації процесу розв'язання проблеми, оперативного пошуку інформації під час вирішення навчально-пізнавальних завдань, можливості самостійно оцінити оптимальність варіантів їх вирішення.

Упровадження засобів ІКТ у самостійну роботу студентів приводить до суттєвої зміни статусу студента в навчальному процесі, який активно вибудовує власний навчальний процес, визначає індивідуальну траєкторію в освітньому середовищі [3, 10].

Висновки. Ефективність організації самостійної роботи залежить від професійної спрямованості самостійного навчання і застосування комп'ютерної техніки, комплексного використання комп'ютерних технологій, доступності й поступового зростання рівня складності навчальних завдань у самостійній роботі та видів технічного забезпечення, оволодіння студентами вміннями і навичками самостійної навчальної діяльності та вільного використання засобів ІКТ.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій сприяє повнішому оволодінню студентами системою знань і вмінь, розвиває творчу спрямованість пізнавальної діяльності студентів, допомагає формуванню відповідних професійних та особистісних якостей. При цьому використання засобів ІКТ у навчальному процесі вищого закладу освіти виступає не самоціллю, а педагогічно виправданим підходом, що повинен розглядатися в аспекті педагогічних переваг порівняно з традиційними

технологіями організації самостійної роботи.

Узагальнення педагогічного досвіду є підтвердженням того, що ефективність організації СРС підвищиться, якщо в систему організації самостійної роботи будуть включені інформаційно-комунікаційні технології: автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи, гіпер- і мультимедійні, телекомунікаційні та мережеві технології тощо [5].

Перспективи науково-дослідницької роботи вбачаємо у розкритті проблем, пов'язаних із самостійною роботою в умовах дистанційного та екстернатного навчання студентів, інтенсифікацією науково-пошукової діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій, професійної готовності випускників спеціальностей до використання засобів ІКТ у майбутній професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байраківський А. І. Особливості самостійної роботи студентів в умовах запровадження комп'ютерних технологій у навчальному процесі / А. І. Байраківський, Н. І. Бойко // Болонський процес: трансформація навчального процесу у технології навчання : матеріали III міжнар. наук.-метод. конф. ДУІКТ. – К., 2006. – С. 247–251.
2. Бойко Н. І. Інформаційно-пошукові технології як засіб оптимізації самостійної роботи студентів / Н. І. Бойко // Наукові записки : Зб. наук. ст. НПУ імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 72. – С. 70–78.
3. Бойко Н. І. Форми та шляхи організації самостійної роботи студентів / Н. І. Бойко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2001. – С. 10–13.
4. Скалій Л. І. Використання інформаційних технологій у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов / Л. І. Скалій // Іноземні мови. – 2003. – № 4. – С. 5–9.
5. Brierley B. Computers as a tool in language teaching / B. Brierley, I. Kembel. – New York : «Ellis Horwood», 1991.
6. Chun D. Using computer networking to facilitate the acquisition of interactive competence / D. Chun // System, 1994. – № 22 (1), p. 17–31.

РЕЗЮМЕ

Н. В. Шевчук. Значение и содержание самостоятельной работы студентов с применением информационно-коммуникационных технологий.

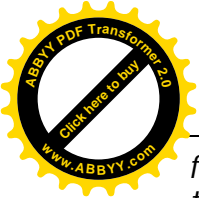
В статье обозначены новые требования к образовательному процессу в контексте современных социокультурных запросов общества, где компьютер становится полноправным орудием труда и для преподавателя, и для студента. Указано, что для этого возникает необходимость создания целой системы информационной поддержки многих этапов учебной деятельности, чтобы обеспечить сознательное усвоение знаний и формирование соответствующих умений и навыков.

Ключевые слова: *информационно-коммуникационные технологии, самостоятельная работа студентов, информационная культура, методологический инструментарий, инновации в образовании, информатизация учебного процесса.*

SUMMARY

N. Shevchuk. Value and maintenance of students' independent work with application of information-communication technologies.

In the article new requirements to the educational process in the context of modern sociocultural queries of society, where a computer becomes a competent tool for a teacher and

for a student are outlined. It is indicated that for this purpose there is a necessity of creation of the whole system of informative support of many stages of educational activity, to provide the conscious mastering of knowledge and forming of corresponding abilities and skills.

Key words: information-communication technologies, independent work of students, informative culture, methodological tool, innovations in education, informatization of educational process.

УДК 378.147

І. В. Хом'юк

Вінницький національний технічний університет

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

У статті висвітлено особливості професійної орієнтації, яка на думку автора, суттєво впливає на процес формування професійної мобільності; проаналізовано різні підходи до визначення поняття професійна орієнтація. Визначено рівень професійної орієнтації студентів до навчання за обраною спеціальністю на прикладі ВНТУ.

Ключові слова: професійна орієнтація, мобільність, мотивація, професійне самовизначення, здібності, професійні інтереси, пізнавальні інтереси.

Постановка проблеми. Структурна перебудова економіки країни, прискорене впровадження нових технологій у виробництво та низка інших факторів обумовили виникнення професійно-трудового середовища, в умовах якого людина впродовж своєї професійної діяльності може бути вимушеною неодноразово змінювати не лише місце своєї роботи, але й професію, тобто сучасному працівнику повинна бути притаманна така якість як професійна мобільність. Тому в умовах ринку праці виникає об'єктивна необхідність у формуванні в людини готовності до неодноразового здійснення вибору нової професії і, як наслідок, перманентного професійного навчання та перенавчання. За такого підходу актуальною є проблема підготовки особистості до професійного самовизначення, яке в умовах ринкової економіки є одним з факторів забезпечення її професійної мобільності й, як наслідок, додаткового захисту від безробіття. Яку професію обрати – одне з головних завдань у житті кожної людини. Проблема підготовки учнів до свідомого вибору професії стає особливо актуальною тому, що орієнтація на певну професійну діяльність, свідомий вибір свого життєвого шляху є невід'ємною складовою всього навчально-виховного процесу в школі.

Аналіз актуальних досліджень. Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, ми встановили, що термін «професійна мобільність» у сучасній науковій літературі трактується неоднозначно. Аналіз праць Н. Аітова, І. Демченко, О. Дудіної, О. Злобіної, Л. Карнозової, І. Козіної, С. Кугель, С. Макеєва, М. Мокляка, Р. Насибулліна, М. Ратникової, В. Семенової,